

Erityislahjakkaiden oppilaiden eriyttämisen toimintasuunnitelma

Koulutuspalvelut, Sipoon kunta

Sisällysluettelo

Erityislahjakkaiden oppilaiden eriyttämisen toimintasuunnitelma	2
Opetuksen eriyttäminen ja tasa-arvoisen opetuksen järjestäminen	2
Lahjakkaan oppilaan eriyttäminen ylöspäin	2
Mikä on erityislahjakkuus?	3
Miten voimme tukea erityislahjakkaita oppilaita?	4
Minkälaisia järjestelyjä on mahdollista tehdä yleisopetuksen piirissä?	5
Minkälaisia järjestelyjä on mahdollista tehdä yleisopetuksen ulkopuolella?	5
Hallintopäätös ja oppilaan oppimissuunnitelma	6
Esimerkkejä tuen muodoista ja siitä, miten voi järjestää lahjakkaan oppilaan opetusta	7
Lopuksi	7
Tämän toimintasuunnitelmaan lähteet ja materiaaleja opettajille, huoltajille ja oppilaille	8

Erytyislahjakkaiden oppilaiden eriyttämisen toimintasuunnitelma

Toimintasuunnitelman tavoitteena on tukea opettajia ja muu pedagoginen henkilökunta Sipoossa opetuksen eriyttämisessä erityislahjakkaiden oppilaiden parissa sekä niiden oppilaiden parissa, jotka jo ovat saavuttaneet jonkun oppiaineen tavoitteet.

Opetuksen eriyttäminen ja tasa-arvoisen opetuksen järjestäminen

Opetuksen eriyttäminen on jokaisen opettajan työhön ja kaikkeen opetukseen kuuluva ensisijainen keino ottaa huomioon oppilaan ja opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Huomiota kiinnitetään eri oppilaille ominaisiin oppimistapoihin ja työskentelyn rytmiin, erilaisiin valmiuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon kytkeytyviin emotionaalisiin tarpeisiin.

Eriyttäminen edellyttää opettajalta kasvun ja oppimisen prosessien tuntemista, opetusryhmän toiminnan ja ilmapiirin sekä oppilaiden kehittymisen seuranta ja oppimisen arviointia. Opettajien keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö huoltajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa tukee eriyttämistä.

Velvollisuus tasa-arvoisen opetuksen järjestämiseen on kirjattu perusopetuslakiin

[Laki perusopetuksesta 628/1998, 18§:](#)

Erytyiset opetusjärjestelyt

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 1) oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
- 2) perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai
- 3) se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

Jos oppilaan huoltaja ei ole tehnyt esitystä opiskelun järjestämisestä 1 momentissa tarkoitetulla tai sen nojalla säädetyllä tavalla, on huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä. Muille kuin oppivelvollisille järjestettävässä opetuksessa on vastaavasti varattava oppilaalle tilaisuus tulla kuulluksi.

Lahjakkaan oppilaan eriyttäminen ylöspäin

Eriyttäminen ei koske vain oppimisen tukemista oppimisvaikeuksissa, vaan yhtä lailla lahjakkaan ja edistyneen oppilaan tarve edetä yksilöllisemmin on huomioitavissa eriyttämisen keinoin. Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät opiskelun laajuuden, syvyyden ja etenemisnopeuden vaihteluun.

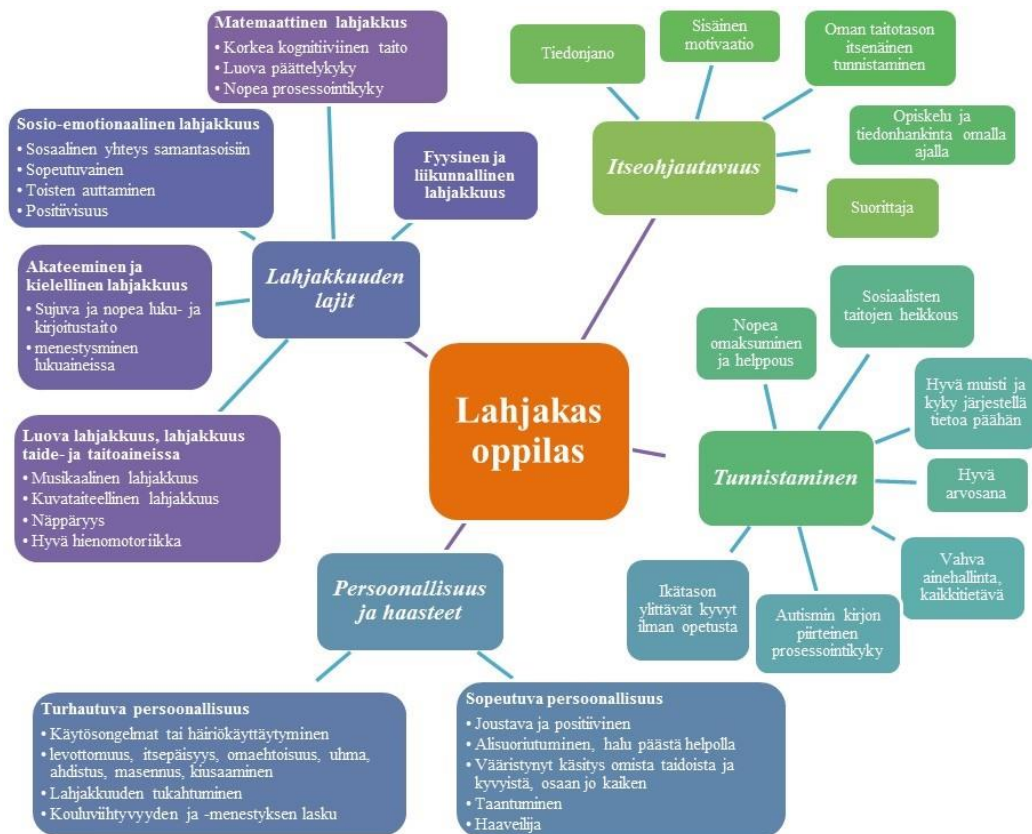
Eriyttäminen voi kohdistua muun muassa opetuksen sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja -menetelmiin, työtapoihin sekä koulu- ja kotitehtävien määrään ja käytettävissä olevaan aikaan. Keskeistä oppilaiden kohtaamisessa koulussa on, että opettajana osaa havainnoida.

Koulun ilmapiirin tulee olla mahdollisimman myönteinen ja avoin kaikenlaiselle lahjakkuudelle ja sen tukemiselle. On tärkeää, että oppilaan lahjakkuuden alueet tunnustetaan, jotta häntä voidaan tukea mahdollisimman monipuolisesti.

Mikä on erityislahjakkuus?

Mitä tiedämme lahjakkaista oppilaista? Normaalijakauman periaatteella voidaan ajatella, että hyvin menestyviä tai lahjakkaita oppilaita on noin 15–20 %, erityisen lahjakkaita 2–4 %. Erityisen lahjakkaat tarvitsevat usein oppiakseen aivan toisenlaisia haasteita kuin luokkatoverinsa. Lahjakkaat oppilaat oppivat huomattavasti ikätovereitaan nopeammin. Lahjakkuuden kehittyminen vaatii sekä tukea että oikeanlaisia haasteita.

Lahjakkaasta oppilaasta ei tule automaattisesti menestyvää. Hyvin menestyvä oppilas ei myöskään automaattisesti ole lahjakas. Oppilaan on helpompi menestyä ja hän voi hyvin ollessaan motivoitunut. Yhteenkuuluvuuden tunne ja hyvä itseluottamus vaikuttavat myös vahvasti opiskeluun. Opettajan ja koulun tärkeimpinä tehtävinä on osoittaa kunnioitusta ja hyväksyntää sekä tukea, rohkaista, tarjota haasteita ja opettaa opiskelutekniikoita kaikille lapsille ja nuorille, jotka käyvät koulua. Erityisen lahjakkaille lapsille on yhtä tärkeää kuin kaikille muillekin, että he saavat olla ikäistensä seurassa.

Kuva: Erityisopettajien käsityksiä lahjakkaista oppilaista kokonaisuutena (Saara Seppäläinen, 2016)

Miten voimme tukea erityislahjakkaita oppilaita?

Monet lahjakkaat oppilaat selviävät monista tilanteista lahjakkuutensa ansiosta, eivätkä joudu tekemään töitä selvittääkseen eteenpäin. Koulussa jokaisella tulisi olla riittävästi sopivia haasteita, jotta he oppivat uutta, säilyttävät motivaationsa, oppivat selviämään vastoinkäymisistä sekä oppivat itselleen sopivia opiskelutekniikoita. Vaatimuksia on siis kaikille osapuolille. Aika, tuki ja toimenpiteet kulkevat rinnakkain suunnittelun, seurannan ja resurssien kanssa.

Lahjakkaiden oppilaiden koulunkäynnin tuen järjestämisessä noudatetaan pitkälti samoja periaatteita kuin kolmiportaisen tuen järjestämisessä. Kolmiportaisen tuen mallia ei kuitenkaan voida käyttää suoraan ylöspäin eriyttäessä vaan tuen muodot kirjataan oppilaan opetussuunnitelmaan. Pääperiaatteisiin kuuluvat oppilaan, huoltajien ja moniammatillisen ryhmän sekä kollegion osallistaminen. Suunnitelluista opetusjärjestelyistä tiedotetaan huoltajille ja niistä vastaa ensi kädessä lapsen opettaja. Opettaja ei kuitenkaan yksin ole vastuussa erityisistä opetusjärjestelyistä. Koulun rehtori on vastuussa siitä, että oppilaan tuen tarve huomioidaan.

Eriyttämisen tavoitteena on oppilaan tarpeiden huomiointi. On tärkeää kerätä tarpeeksi tietoa oppilaan koulunkäynnistä, tehdyistä pedagogisista ratkaisuista ja tehdä selvitys siitä, millaisia

mahdollisuuksia koululla on käytössään pitkäjänteistä opetusta suunniteltaessa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää nivelvaiheisiin ja aktiiviseen tiedonsiirtoon esimerkiksi opettajanvaihdosten yhteydessä.

Tuen tavoitteena on, että oppilas säilyttää kiinnostuksensa koulunkäyntiin ja että oppilaalle tarjotaan omantasoisia haasteita.

1. Lapsen taidot huomioidaan ja työskentelyä ohjataan haastavampien tehtävien pariin
2. Oppilaan kanssa keskustellaan ja oppilaan omia toiveita kuunnellaan
3. Opettaja keskustelee huoltajien kanssa lapsesta ja eriyttämisen tarjoamista mahdollisuuksista. Oppilaan ja hänen huoltajiensa näkemykset ja mielipiteet koulutilanteesta ovat tärkeitä.
4. Yhteistyö luokan-, aineenopettajien-, erityisopettajien ja avustajien välillä. Miten lapsen lahjakkuutta voidaan koulussa tukea moniammatillisesti?
5. Oppilaalle kirjataan yleiseen tukeen pedagoginen arvio, eli ne huomiot ja toimenpiteet, joihin oppilaalle laadittava oppimissuunnitelma perustuu. Oppimissuunnitelma eriyttävine opetusjärjestelyineen tarkistetaan säännöllisesti.

Minkälaisia järjestelyjä on mahdollista tehdä yleisopetuksen piirissä?

Rikastuttaminen: Oppilaalla on mahdollisuus syventää ja laajentaa osaamistaan jo opitun aineksen lisäksi. vähemmän toistoharjoittelua, enemmän ohjauksellista tukea, jos mahdollista.

Nopeuttaminen: Opiskelu tapahtuu muuta ryhmää nopeammassa tahdissa. mahdollisesti varhennettu koulunaloitus. vaatii usein rinnalleen opetuksen rikastuttamista.

Ryhmittely: Samalla alueella lahjakkaat opiskelijat opiskelevat samassa ryhmässä ja työskentelevät yhdessä aina kun se on mahdollista.

Opiskelutekniikoiden harjoittaminen ja valmentava mentorointi.

Minkälaisia järjestelyjä on mahdollista tehdä yleisopetuksen ulkopuolella?

Nopeuttaminen: Oppilas opiskelee jotakin tai joitakin oppiaineita vanhempien oppilaiden kanssa.

Kurssijärjestelyt: Oppilas aloittaa esimerkiksi jonkin uuden oppiaineen opiskelun tai siirtyy opiskelemaan lukion kurssija opiskeltuaan peruskoulun oppiaineen nopeammassa tahdissa yhdessä tai useammassa oppiaineessa.

Vuosiluokan yli hyppääminen: Yhden tai kahden vuosiluokan yli hyppääminen.

Koulupäivän ulkopuoliset aktiviteetit: Opintokäynnit, kilpailut, yhteistyö koulujen välillä, vapaa sivistystyö, taiteen perusopetus jne. monet asiat koulun ulkopuolella voivat tukea oppimista ja niiden voidaan katsoa kuuluvan opintoihin.

Hallintopäätös ja oppilaan oppimissuunnitelma

Perusopetuslain § 18 mukaan rehtori voi hallintopäätöksellä päättää yksilöllisen opinto-ohjelman laatimisesta. Mikäli vuosiluokkiin sitomatonta opetusta järjestetään vain yksittäiselle oppilaalle, täytyy oppilaalle laatia henkilökohtainen opintosuunnitelma, joka perustuu voimassa olevaan opetussuunnitelmaan. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan henkilökohtaiset tavoitteet, opintojärjestys sekä aikataulu, jonka puitteissa opinnot on tarkoitus suorittaa.

Suurimmat erityisiä opetusjärjestelyjä koskevat päätökset täytyy ratkaista hallinnossa:

1. Oppilaalle kirjataan yleiseen tukeen pedagoginen arvio, eli ne huomiot ja toimenpiteet, joihin oppilaalle laadittava oppimissuunnitelma perustuu. Pedagoginen arvio kirjataan Wilmaan.
2. Jokaiselle oppilaalle voidaan laatia henkilökohtainen oppimissuunnitelma. Suunnitelma kattaa tällöin soveltuvin osin samat osa-alueet kuin tehostetun tuen oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelma perustuu pedagogisen arvion tietoihin. Eriyttäminen järjestetään oppimissuunnitelman edellyttämällä tavalla. Opetuksen järjestäminen edellyttää suunnitelmallisuutta. Jos tarve eriyttämiselle muuttuu jostakin syystä, siirto tuen muodosta toiseen kirjataan pedagogisiin dokumentteihin. Opetus voidaan toteuttaa usein eri tavoin.
3. Oppimissuunnitelma kirjataan Wilmaan. Pedagogisen arvion lomaketta voidaan käyttää useammin kuin kerran. Lomake seuraa oppilasta koulun tai kouluasteiden vaihtumisen yhteydessä. Opetuksen järjestäminen edellyttää suunnitelmallisuutta ja oppimissuunnitelma eriyttävien opetusjärjestelyineen tarkistetaan säännöllisesti.
4. Ainekohtaiset oppimistavoitteet kirjataan oppimissuunnitelmaan. Tavoitteet poimitaan sen vuosiluokan opetussuunnitelmasta, jota oppilas opiskelee. Oppilas arvioidaan niiden opintojen osalta, jotka hän on suorittanut kokonaisuudessaan lukuvuoden päättyessä.
5. Mikäli opetuksen järjestäminen edellyttää vuosiluokkiin sitomattomia opintoja,
  - a. kuullaan oppilaan huoltajia
  - b. vuosiluokkiin sitomaton opetus kuvataan tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa (5.4.1 Opetuksen järjestämistapoja Sipoossa).

6. Koulun rehtori vastaa siitä, että oppilaan tuen tarve kaikilla kouluasteilla ja nivelvaiheissa huomioidaan. Oppilaan asioista ja asiakirjojen päivittämisestä vastaava opettaja/luokanvalvoja kirjataan Wilmaan. Suunnitelma saatetaan rehtorin tietoon ja se julkaistaan huoltajille.

Esimerkkejä tuen muodoista ja siitä, miten voi järjestää lahjakkaan oppilaan opetusta

Alla olevat ovat toteutuneita esimerkitapauksia Loviisassa

- Neljäsluokkalainen on siirretty hiihtoloman jälkeen 5. luokalle. Oppilaalla on todettu olevan kaikki 5. luokan opintoihin tarvittavat tiedot ja taidot. Päätös siirrosta on tehty Laki perusopetuksesta 628/1998, 18. §:n nojalla.
- 7. vuosiluokan oppilas etenee matematiikassa vuosiluokkiin sitomattomasti, omassa tahdissaan.
- Yläkoulun 8. vuosiluokan opiskelija on syyslukukaudella aloittanut lukion matematiikan oppimäärän opiskelun. Hän suorittaa laajan matematiikan opintoja lukiossa. Nopeuttamistarpeen/lahjakkuuden huomasi yläkoulun matematiikan opettaja. Lukion opettaja arvostelee kokeet ja yläkoulu maksaa tehdystä työstä korvauksen. Muita oppiaineita opiskelija opiskelee omassa yläkouluryhmässään. Vapaaehtoisen työelämään tutustumisen hän suoritti seuraamalla matematiikan professorin työskentelyä yliopistossa.
- Seitsemän oppilasta vuosiluokilta 4–6 on lukuvuonna 2019–2020 kokoontunut matematiikan aineenopettajan johdolla matikkapajaan kerran viikossa.
- Kuusi oppilasta vuosiluokilta 5–6 osallistuu englannin kielen pajaopetukseen tunnin viikossa lukuvuonna 2019–2020.

Lopuksi

Koulun tehtävä on tarjota ja mahdollistaa jokaisena koulupäivänä oppimisen elämyksiä kaikille oppilaille. On jokaisen oppilaan oikeus tuntee oppimisensa omistajuutta ja kasvaa potentiaaliinsa. Sipoon kunnan arvopohjan perustana on innostuneet, osaavat, elämänmyönteiset ja hyvinvoivat oppilaat. Eriyttäminen edellyttää opettajalta kasvun ja oppimisen prosessien tuntemista, opetusryhmän toiminnan ja ilmapiirin sekä oppilaiden kehittymisen seuranta ja oppimisen arviointia. Tukekaa toisianne työyhteisössä ja keskustelkaa koulussa ja huoltajien kanssa ylöspäin eriyttämisen mahdollisuuksista.

Tämän toimintasuunnitelmaan lähteet ja materiaaleja opettajille, huoltajille ja oppilaille

Englanninkielinen nettisivu: Identifying Twice Exceptional Children

<https://blog.brainbalancecenters.com/2015/02/identifying-twice-exceptional-children>

Kurkota tähtiin Loviisan kaupunki 2018–2020. Loppuraportti:

<https://peda.net/loviisa/ktsms/tjt/ktkj5:file/download/68601b4d86125ed58b8b56c63e20296e59ee3de2/KURKOTA%20T%C3%84HTIIN%20K%C3%84SIKIRJA%20JA%20TOIMINTAMALLI%205.6.2020.pdf>

Mensan kotimaiset sivut lahjakkaiden lasten vanhemmille: <https://lahjakkaatlapset.fi/>

Mitä tiedämme erityislahjakkaita? What We Have Learned About Gifted Children:

<http://www.gifteddevelopment.com/articles/what-we-have-learned-about-gifted-children>

OPAS ERIYTTÄMISEEN Keski-Suomen seudullinen Tehostetun ja erityisen tuen verkostohanke

2011: https://soppi.jyu.fi/Members/eaalto/Opas_eriyttamiseen.pdf

Plan för särskild begåvning i grundläggande skolorna i Grankulla:

<http://kauniainense.oncloudos.com/kokous/20202946-7-1.PDF>

Ruotsinkielinen nettisivu erityislahjakkaita lapsista: www.filurum.se

Sipoon kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2016, yleinen osa:

https://drive.google.com/file/d/1K1LLnf_Y2VfIAm1v3YEc9A-i7EH5BdDA/view

Sipoon kunnan perusopetuksen Oppimisen ja koulunkäynnin tuen käsikirja, joka täydentää

Opetussuunnitelman luvun 7:

https://drive.google.com/file/d/18cl4lyS_6uLflScHHhNsoGKiGxRvVbFi/view?usp=sharing

Kuva: Voiko lahjakas oppilas olla erityisoppilas?: <http://blog.mensa.fi/?p=248>

Sipoo 26.11.2020